

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ” - БЛАГОЕВГРАД
ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВОТА
КАТЕДРА ПО КУЛТУРОЛОГИЯ

*България, Благоевград 2700, ул. “Иван Михайлов” 66,
тел. +359 73 8889-133, E-mail: art@ swu.bg*

Утвърждавам:

ДЕКАН НА ФИ:

/проф. д. изк. н. Йордан Гошев/

У Ч Е Б Н А П Р О Г Р А М А

по

“ Възможности за религиозен туризъм в граничния регион ”

Задължителна дисциплина, включена в учебния план на квалификационен курс „Културен туризъм в граничния регион България – Гърция“

Професионално направление: Пътувания, туризъм и свободно време /шифър 1015 от Класификатор на областите от образование и обучение/

Специалност: Културен туризъм в граничния регион България – Гърция

Образователно-квалификационна степен на обучение: Специалист по културен туризъм /шифър 263201 от НКПД/ и специалист, турагентска дейност /шифър 33393002 от НКПД /

Професионална квалификация: Професионална квалификация по културен туризъм и туроператорска дейност

Срок на обучение: 3 месеца

Форма на обучение: РЕДОВНО
Факултет: Факултет по изкуствата /ФИ/
Обучаваща катедра: Лаборатория по културен туризъм

БЛАГОЕВГРАД

2018 г.

АНОТАЦИЯ В дисциплината се разглеждат проблемите, свързани със същността и характеристиката на религиозния туризъм в трансграничния регион, България и Гърция. В тематиката са включени конкретни християнски паметници от различни исторически епохи: раннохристиянските храмове в Амфиполи и Сандански; средновековните храмове в Серес и Мелник; възрожденски и поствъзрожденски храмове, които са многобройни на територията на двете страни. Предлагат се възможности за включване на нови паметници в религиозния културен туризъм, както и да се разширят познанията за вече известни паметници. Специално място се отделя на ролята на манастирите като място за религиозен туризъм и поклонничество. Акцентира се на двата интегриращи религиозни центъра в пограничните региони – Сереския манастир „Св. Йоан Предтеча“ и Роженския манастир „Св. Богородица“.

ОПИСАНИЕ НА КУРСА Курсът включва 45 академични часа аудиторна заетост /30 часа лекции и 15 часа извънаудиторна заетост. Крайното оценяване е на база текущ контрол.

ЦЕЛ НА УЧЕБНАТА ДИСЦИПЛИНА Целта на лекционния курс е студентите да придобият знания за основните християнски култови паметници в трансграничния регион. Тези паметници ще бъдат разглеждани чрез тяхното географско разположение и културно-историческа характеристика, като основен ресурс за развитие на религиозен туризъм в посочения район. В курса студентите ще придобият умения и компетенции: за наблюдения и изследвания на вече известни и включването на нови култови паметници в маршрути за религиозен туризъм и туристическа анимация

ФОРМА НА РОВЕЖДАНЕ НА КУРСА: Редовна

ФОРМИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА УЧЕБНИЙ ПРОЦЕС: лекции, дискусии, аудиторни упражнения, самостоятелни изследвания и презентации на проучени паметници и резултати от самостоятелни открития на територията в региона

ЕЗИК, НА КОЙТО СЕ ПРОВЕЖДА КУРСЪТ: Български

№	Тема	Брой лекции	Брой упражн.
1	<p>Религиозният туризъм в граничния регион. Въведение в тематиката</p> <p>Цели на темата: Въвеждане в проблематиката на религиозния туризъм, свързани с опознаването на утвърдени религиозни паметници (църкви и манастири) и изследване на нови християнски култови обекти</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият начални знания за същността и значението на религиозния туризъм и възможностите за него в трансграничния регион</p>	1	0
2	<p>Ранно-християнски базилики в трансграничния регион – Амфиполи и Сандански</p> <p>Цели на темата: Да се представят основните ранно-християнски паметници в трансграничния регион, като се</p>	2	1

	<p>акцентира на тяхната същност, културно-историческа характеристика и разположението им.</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият познания за мястото на ранно-християнските базилики в трансграничния регион като възможност за религиозен туризъм</p>		
3	<p>Средновековни култови паметници в трансграничния регион – Серес и Мелник</p> <p>Цели на темата: Да се представят значителните средновековни културни средища Серес и Мелник, като се проследи историческото, религиозното и културното им място. Да се представят основните култови паметници: старата катедрала „Св. Теодор Тирон и св. Теодор Стратилат“ и църквата „Св. Никола“ в град Серес, епископската църква „Св. Никола“ и манастира „Св. Богородица“ („Св. Зона“) в град Мелник</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за мястото на средновековните културни центрове и техните основни култови паметници в трансграничния регион и за възможностите за религиозен туризъм</p>	3	1
4	<p>Възрожденска християнска култова архитектура в трансграничния регион</p> <p>Цели на темата: Да се представи богатството на християнската култова архитектура в трансграничния регион, като се разгледат утвърдени вече паметници и възможности за включване на нови култови паметници в религиозните пътувания. Да се обърне внимание на тяхното географско разположение с оглед на възможности за нови религиозни маршрути</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за възрожденската архитектура и за специфичните ѝ страни в трансграничния регион. На базата на предложените архитектурни паметници студентите да разработят свои маршрути за религиозен туризъм</p>	3	2
5	<p>Монументална живопис и иконопис в трансграничния регион</p> <p>Цели на темата: Да се запознаят студентите със значимите паметници на монументалната живопис и запазените икони в трансграничния регион, отразяващи основни периоди в развитието на иконографията. Да се представят пред студентите отделни църкви, Църковния музей в гр. Серес, Музея на иконата в град Банско</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за основните паметници на християнската живопис и</p>	3	2

	иконография, като ресурс за религиозен туризъм		
6	<p>Възрожденска дърворезба в трансграничния регион</p> <p>Цели на темата: Да се запознаят студентите със значимите паметници на дърворезбата в трансграничния регион, отразяващи основни периоди в развитието ѝ.</p> <p>Очаквани резултати Студентите да придобият знания за основните паметници на християнската дърворезбата и, като ресурс за религиозен туризъм</p>	3	0
7	<p>Седмичният и годишният литургичен цикъл в трансграничния регион като предпоставка за религиозен туризъм и поклонничество</p> <p>Цели на темата: Да се представят пред студентите седмичния и годишния литургичен цикъл, като се акцентира на възможностите за религиозен туризъм в трансграничния регион. Да се представят възможностите за поклонения по време на неделния празничен ден и големите християнски празници</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за седмичния и годишния литургичен цикъл от християнската религия и за възможностите за религиозен туризъм според календара в трансграничния регион.</p>	3	2
8	<p>Големите християнски манастири в трансграничния регион</p> <p>Цели на темата: Да се представят пред студентите географското разположение на големите християнски обители в трансграничния регион. Да се разкрие тяхното основаване, периодизация, културно-историческо развитие с оглед на възможностите за религиозен туризъм (Серския манастир „Св. Йоан Продрим (ос)“, „Св. Богородица Икосифиниса“ в планината Пангей, Роженския манастир „Рождество Богородично“, Бобошевския и Рилския манастир</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за основните християнски ортодоксални манастири в трансграничния регион. Студентите да осъзнаят мястото им като основни култови обекти за религиозен туризъм и поклонничество</p>	3	1
9	<p>Храмовите празници в трансграничния регион и ролята им за развитие на религиозния туризъм</p> <p>Цели на темата: Да се представят пред студентите ролята и мястото и значението на патроните на светите обители и енорийските църкви в култовата практика. Да се обърне внимание на изградения култ към храмовия патрон и</p>	3	2

	<p>ритуалите, които са оформени в негова чест</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за патронните празници на отделните християнски култови паметници. Студентите да придобият знания и опит за използването на храмовите празници в годишния календар за религиозен туризъм и поклонения.</p>		
10	<p>Чудотворни икони и тяхното почитание в трансграничния регион</p> <p>Цели на темата: Студентите да придобият представа за основните чудотворни икони в трансграничния регион. Да се запознаят с наложилите се култови практики и почитанието на иконите по време на храмовия празник или на специфични други празници</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за основните чудотворни икони в трансграничния регион и за възможностите за религиозен туризъм и поклонничество, свързани с тях</p>	3	2
11	<p>Съвременните култови паметници в трансграничния регион като възможност за религиозен туризъм</p> <p>Цели на темата: Да се представят на студентите съвременни култови паметници в трансграничния регион. Да се проследи тяхното изграждане и постепенното им включване в настоящата църковна организация и почитаемост</p> <p>Очаквани резултати: Студентите да придобият знания за съвременни култови паметници в трансграничния регион. Да придобият познания за възможностите за включването им като туристически ресурс на религиозните пътувания в България и Гърция</p>	3	2

ЛИТЕРАТУРА

А. Основна

Литература:

Ангелов, В. Българска монументална дърворезба XIV – XX век. София : Наука и изкуство, 1992.

Ангелов, В. Възрожденска църковна дърворезба : Семантичен анализ. София, 1986.

Балакова, Е. Роженският манастир. София, 1990.

Бичков, В. Под покроба на света София : Духовно-естетическите основи на иконата. София, 2006.

Бичков, В. Византийска естетика. Москва, 1977.

Бобчев, С. Канонично право. Т. I - II. София : Гутенберг, 1919.- Т. I.- 128 с.; Т. II. 127 с.

Божилов, Ив., Н. Тулешков и Л. Прашков, Българските манастири. София, 1977.

Божков, Ат. Българската икона. София, 1984.

Божков, Ат. Търновска средновековна художествена школа. София, 1985.

Василиев, Ас. Църкви и манастири в Западна България // Годишник на Народния музей, 1949, Т. IV.

Василиев, Ас. Каменни релефи. София : БАН, 1959.

Василиев, Ас. За българската живопис през XVIII век // Паисий Хилендарски и неговата епоха. София, 1962.

Василиев, Ас. Български възрожденски майстори. София, 1965.

Василиев, Ас. Тома Вишанов – Молера. София, 1969.

Генова, Ел., Л. Влахова. 24 утвара от Рилския манастир. София, 1988.

Генова, Ел. Църковните приложни изкуства от 15-19 век в България. София, 2004.

Генчев, Н. Българската култура XV – XIX век. София, 1988.

Геров, Г., Б. Пенкова, Р. Божинов. Стенописите на Роженския манастир. София, 1993.

Геров, Г. Икони от Мелник: Албум. София, 2007.

Дерменджиев, Хр. Обкови и ризници върху икони от епохата на Българското възраждане // Изкуство, 1978, № 6.

Друмев, Д. Резбарско изкуство. София, 1989.

Енциклопедия на изобразителните изкуства. Т. I. София, 1980; Т. II. София, 1987; Т. III.- 2006.

Енциклопедия Пирински край. Т. I . Благоевград, 1995; Т. II. Благоевград, 1999.

Захариев, В. Захарий Христович Зограф. София, 1957.

Казаков, Атанас. Възможности за развитие на религиозен туризъм в България // Годишник на Софийския Университет "Св. Климент Охридски". Геолого-географски факултет. Книга 2 География, 2004, Т. 96, № 2, с. 217-226.

Казаков, Атанас. Действащите български манастири - перспективи за туристическо развитие : Автореферат. София, 2013. 48 с.

Каменна пластика. София, 1973.

Карамихова, Маргарита. Религиозен туризъм или наченки на поклонничество? : изследване на отделен случай - пътувания до Метеори, Гърция // *Епохи*, 2011, № 2, с. 136-160.

Карчева, З. Византийски икони : Практическо ръководство за изписване. София, 2006.

Ковачев, арх. Досетий. Описание на светите мощи и други скъпоценни старини, намиращи се в Българския Рилски манастир. Пловдив, 1911.

Коева, М. Паметници на културата през Българското възраждане. София, 1977.

Койнова-Арнаудова, Л. Икони от Мелнишкия край. София, 1980.

Колев, Борис. Култов туризъм. Благоевград : УИ "Неофит Рилски", 2015. 101 с.

Костов, Е. Религиозният туризъм на България: Вчера, днес и утре. София, 2000.

Лазаров, В. История византийской живописи. Т. I-II. Москва, 1985.

Лихачова, В. Изкуството на Византия 4 – 15 век. София, 1987.

Мавродинов, Н. Еднокорабната и кръстовидната църква по българските земи. София, 1931.

Мавродинов, Н. Изкуството на Българското възраждане. София, 1957.

Мавродинов, Н. Старобългарското изкуство XI-XIII век. София 1966.

Мавродинова, Л. Църквата „Св. Никола“ при Мелник: архитектура и стенописи. София, 1975.

Мавродинова, Л. Стенописната живопис в България до края на XIV век. София, 1995.

Майендорф, Й. Византийско богослужение. София, 1995.

Марков, С. Православната икона. София, 2009.

Мелник: Градът в подножието на Славова крепост. Т. 1 / Под ред. на С. Георгиева и В. Нешева. Софя, 1989.

Миятев, Кр. Архитектурата на средновековна България. София, 1965.

Пандурски, В. Паметници на изкуството в Църковно историко-археологически музей София. София, 1977.

Пенчева, Жана. Български православни храмове през Възраждането.- В. Търново: Фабер, 2015. 352 с.

Пенчева, Жана. Към въпроса за поклонничеството през епохата на Българското възраждане // *Изкуствата и културата като ресурс за развитие.* София :Авангард Прима, 2015, с. 35-50.

Пенчева, Жана. Чудотворните икони и поклонничеството в старопланинските манастири през Възраждането // *Известия на регионален исторически музей Габрово*, 2016, Т. III, с. 298-311.

Пенчева, Жана. Култът към патрона в българския православен храм // *Култура – памет – идентичност*. Сб. с материали от международна конференция, посветена на 20-годишнината от основаването на катедра „Културология“ към Югозападния университет „Неофит Рилски“. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2017.

Пенчева, Жана. Стенописи от Благоевградско – между каноничното и фолклорното // *Годишник на Регионален етнографски музей – Пловдив*. Т. 7. Традицията в народната култура. Пловдив, 2018, с. 179-188.

Пирински край. Етнографски, фолклорни и езикови проучвания. София: БАН, 1980. 688 с.

Попова, Е. Зографът Христо Димитров от Самоков. София, 2001.

Прашков, Л. Български икони. София, 1987.

Прашков, Л. и Ат. Шаренов. Паметници на културата на Света гора – Атон. София, 1987.

Симеонова, Галя. Християнската празничност на православния българин. София, 2001.

Стамов, Стамен, Кремена Никовска. Специализирани видове туризъм : Ч. 1. : [Специализирани видове туризъм - възникване и развитие; характеристика. Културен туризъм. Религиозен туризъм. Лечебен туризъм]. Стара: Загора Кота, 2011. 426 с.

Стамов, Стамен, Кремена Никовска. Религиозен туризъм. Ст. Загора : Кота, 2015. 186 с.

Томов, Е. Възрожденски щампи и литографии. София, 1962.

Тулешков, Н. Архитектура на българските манастири. София, 1988.

Флоренски, П. Иконостас : [Изследване]. София, 1994.

Цончева, М. Изкуството на Българското възраждане. София, 1962.

Чавръков, Г. Българските манастири. Паметници на историята, културата и изкуството. София, 1978.

Чавръков, Г., Л. Прашков, Е. Бакалова. Българските манастири. София, 1992.

Чанева-Дечевска, Н. Църковна архитектура в България през XI-XIV век. София, 1988.

Чифлянов, Бл. Литургия. София, 1997.

Б. Допълнителна

Балакова, Е. Бачковската костница. София, 1977.

Божков, Ат. Тревненската живописна школа. София : БАН, 1967, 1985.

Божков, Ат. и Ас. Василиев. Художественото наследство на манастира Зограф. София : Наука и изкуство, 1984.

Василева, Ваня. Има ли религиозен туризъм в Източна Стара планина и Източния Предбалкан? // География' 21, 2007, № 3, с. 13-18.

Друмев, Д. Тревненското резбарско изкуство. София : БАН, 1962.

Казаков, Атанас. Възможности за развитие на религиозен туризъм в Софийската котловина // Годишник на Софийския Университет "Св. Климент Охридски". Геолого-географски факултет. Книга 2 География, 2003, Т. 95, № 2, с. 221-231.

Петрова, Златка. Култовите места в Средните Родопи - приемственост, традиции и възможност за религиозен туризъм // Известия на Старозагорския исторически музей, 2008, Т. 3, с. 420-429.

Пандурски, В. Троянският манастир. София, 1962.

Тревненската художествена школа. Под ред. на Ат. Божков. София : ОФ, 1985.

КОНСПЕКТ

1. Религиозният туризъм в граничния регион. Обща характеристика
2. Древнохристиянски базилики в трансграничния регион – Амфиполи и Сандански
3. Средновековни култови паметници в трансграничния регион – Серес и Мелник
4. Възрожденска християнска култова архитектура в трансграничния регион
5. Монументална живопис и иконопис в трансграничния регион
6. Иконопис в трансграничния регион
7. Възрожденска дърворезба в трансграничния регион
8. Седмичният литургичен цикъл в трансграничния регион като предпоставка за религиозен туризъм и поклонничество
9. Годишният литургичен цикъл в трансграничния регион като предпоставка за религиозен туризъм и поклонничество
10. Големите християнски манастири в трансграничния регион
11. Храмните празници в трансграничния регион и ролята им за развитие на религиозния туризъм
12. Чудотворни икони и тяхното почитание в трансграничния регион
13. Съвременните култови паметници в трансграничния регион като възможност за религиозен туризъм

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО Хорариумът на учебната дисциплина се състои от лекции, упражнения и самостоятелна извънаудиторна работа на студентите. Лекциите и упражненията са върху основните теми, заложи в учебната програма и

включват класическо представяне, онагледено със богат снимков и видео материал, представен чрез съвременните технологии и програми на Лабораторията по културен туризъм. **Извънаудиторната заетост** е включва изучаване на литературата по дисциплината; рефериране на литература - статия или книга върху тема от изучавания материал; самостоятелно онлайн изследване и изготвяне на културен маршрут върху материални паметници на културата в трансграничния регион, презентация на изготвения културен маршрут, включено наблюдение на материалното културно наследство в определен район и презентация, изготвяне на проект за социализиране на паметник от материалното културно наследство в трансграничния регион.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОЦЕНЯВАНЕТО Оценкаването се базира на следните елементи:

1. Участие в дискусии – 20 %;
 2. Провеждане на теренно изследване и презентация – 40 %;
 3. Изготвяне на проект за социализиране на материален паметник на културата 30 %;
 4. Изготвяне, презентация и защита на курсов проект върху културен маршрут – 10 %.
- Окончателна оценка студентите получават оценка по шестобалната система при следните съответствия с точковата система: Отличен: 90% - 100%; Мн. добър: 75% - 90%, Добър: 61% - 74%, Среден: 51% - 60%; Слаб 0% - 50%

Автор: д-р Жана Пенчева

Подпис:

.....

Учебната програма е обсъдена и приета на заседание на Научния съвет на Лабораторията по културен туризъм, проведено на, Протокол №

Ръководител на Лабораторията по културен туризъм

.....